

Afrapportering på den centrale udmelding for punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse

Følgende er en koordineret besvarelse fra Center for Syn og Hjælpe midler, Århus, Center for Kommunikation, Herning, Center for Kommunikation og Undervisning, Skive-Viborg og Synssamarbejde Midt, der alle er leverandører af højt specialiserede punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i Region Midt. De nævnte centre dækker følgende kommuner: Skive, Viborg, Herning, Ikast-Brande, Ringkøbing-Skjern, Holstebro, Lemvig, Struer, Favrskov, Norddjurs, Syddjurs, Randers, Århus, Silkeborg, Skanderborg, Samsø, Odder, Horsens, Hedensted.

Tema 1: Koordination og samarbejde

Socialstyrelsen skal kunne vurdere, om der er den fornødne koordination og samarbejde mellem kommunerne inden for og på tværs af regionerne om punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.

Afsnittet skal afdække, hvilke typer samarbejde der findes omkring målgruppen og indsatser til denne. Det kan fx være formaliserede samarbejdsaftaler med andre kommuner, med tilbud eller med andre relevante aktører.

En samarbejdsaftale kan fx handle om:

- Hvordan kommuner og regioner udnytter og sikrer adgang til det aktuelle udbud af højt specialiserede punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse fra alle landets kommuner
- Fælles finansiering af højt specialiserede tilbud med henblik på at opretholde og udvikle specialisering

For at kunne vurdere dette er der behov for dokumentation af samarbejdet, herunder kopi af de nedskrevne samarbejdsaftaler:

Svar:

Synscenter Refsnæs har været igangsætter og tovholdere i et landsdækkende udviklingsarbejde "Nationalt Netværksbaseret Samarbejde (NNS)". Her er arbejdet med "De udvidede læringsmål", som er en metodisk tilgang til specifikke læringsmål og indsatser for børn og unge med synsnedsættelse, herunder blindhed.

Børnesynskonsulenterne arbejder med "de udvidede læringsmål" ud fra en helhedsbetragtning. Et enkelt element som punktskrift kan ikke ses isoleret.

Indsatsen er bygget op omkring alle læringsmålene og ydes når, udviklingspotentialer er til stede hos det enkelte barn. Der findes således ikke konkrete samarbejdsaftaler specifikt vedrørende punktskrift, da indsatsen har konstant fokus i de netværk, der i forvejen eksisterer på børne og unge området.

Eksisterende netværk:

- Jylland-Fyn netværket omhandlende blinde elever i almindelig folkeskole - et netværk for elever, lærere og synskonsulenter med det formål at samles og dele viden, erfaringer og inspiration på centrale områder – herunder punktskriftsindsatsen. Samt med det formål at danne relationer blandt netværkets forskellige deltagere.
- Skolenetværket - er baseret på hele målgruppen og ikke specifikt for blinde
- Småbørnsnetværk og førskolenetværk er samlet i et: Der findes to forskellige netværk: Et for Jylland og Fyn som dækker småbørn (0-6 år) samt børn med yderligere funktionsnedsættelser (0-18 år). Derudover er der et landsdækkende netværk for blinde småbørn (0-6 år).

I netværkene er der mulighed for at få og give sparring til, hvordan vi som synskonsulenter kan vejlede i før-punkt og begynder-punkt - både i hjemmet og på institutioner. Sparringen kan dække over, hvordan vi kan vejlede forældre, hvordan en undervisning for personale kan tilrettelægges, tilrettelæggelse af et forløb, sparring omkring det enkelte barns "nærmeste udviklingszone", hvilke materialer der kan benyttes mm.

- Computercamp – giver børn og yngre blinde børn og elever mulighed for deltagelse i en årlig Computercamp. Den er arrangeret af synssamarbejdet i Sønderjylland og Fyn. På computercamp'en er der mulighed for vidensdeling mellem både deltagere og de deltagendes lærer/pædagoger/konsulenter. Undervisningen på camp'en varetages for en hel del af "garvede unge blinde", som på den måde sidemandsoplærer de yngre blinde børn/elever
- Kursussamarbejdet mellem CSH, CKU, CFK, Synssamarbejde Midt og ISHD Ålborg har ikke specifikke tiltag i forhold til blinde. Netværket er bygget op omkring børn med synsnedsættelser. Tiltag i blindemålgruppen er placeret i det jysk/fynske netværk som samarbejder om tiltag for blinde. Kursussamarbejdet giver mulighed for at arrangere kurser for børn med synsnedsættelser, fagpersoner og pårørende, hvor der er fokus på læring, erfaringsudveksling og relationsdannelser – også i forhold til punkt.

Synskonsulenten er en del af blindenetværket, når man lokalt har børn i målgruppen.

- Samarbejde med det landsdækkende "Kernekompetencegruppe for punkt"
- Samarbejde med Refsnæs bl.a. ved konstant at tilbyde lærere og relevante fagpersoner at deltage i punkt-kurser på Refsnæs, at facilitere at Refsnæs kommer ud lokalt og underviser og afholder kurser for den samlede lærergruppe, hvor det skønnes relevant samt at synskonsulenten selv deltager i relevant kursusaktivitet for at være rustet til at yde elev, fagpersoner og pårørende den nødvendige support.

Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Socialstyrelsen skal kunne vurdere, om kommunerne kan løse de udfordringer, som styrelsen har beskrevet i den centrale udmelding og i foranalysen til den centrale udmelding.

Afsnittet skal afdække, hvordan kommunerne fremadrettet vil tilrettelægge punktskriftindsatser til målgruppen med henblik på at løse de beskrevne udfordringer. Kommunerne har her desuden mulighed for at beskrive eventuelle yderligere udfordringer i forhold til målgruppen. For at kunne vurdere dette forhold er der behov for dokumentation af kommunernes tilrettelæggelse af indsatsen til målgruppen, herunder beskrivelser af de tiltag, der iværksættes som løsning på udfordringerne.

Svar:

Ved det helt lille barn, vejleder den lokale synskonsulent forældre og senere personale i "effektiv sansebrug" (NNS). Dette indebærer vejledning i tidlig brug af følesans, hvor barnet skal præsenteres for forskellige overflader, materialer og temperaturer så barnet lærer at sanse og senere skelne, diskriminere, afsøge, matche og sortere.

Synskonsulenten vejleder i den motoriske udvikling som er grundlæggende for håndens finmotoriske udvikling. Helt tidligt handler det om bevidst at gribe og udvikle gribeevnen. Senere handler det om udvikling af fingerkræfter (via legetøj der kan trækkes, skubbes, drejes, trykkes, lynes og puttes i). Det handler om kropsbevidsthed, hvor barnet oplever, at man kan "få noget til at ske" med hænderne og at barnet oplever, at kunne have indflydelse på omverdenen.

Efterhånden som barnet bliver ældre, bliver aktiviteterne mere funktionelle, så den taktile skelneevne benyttes i:

- Lege (Ex bygge togbane, kuglebane, bygge tårne)
- Kreative aktiviteter (Lave perlekæder, lave taktile plancher, klippe, tegne, lege med modellervoks, sand, vand mm)
- Spil (puslespil, taktile spil med andre børn, billedlotteri med konger)
- ADL(NNS) (Taktile oplevelser gennem praktiske opgaver fx holde orden og struktur, ting har faste pladser, dække bord, rydde op, tage tøj på, børste tænder, hælde op, vaske bær mm).

Senere eller sideløbende med dette arbejdes der med "kompenserende kommunikation" (NNS), hvor der kobles punktskrift på via:

- Lego Braille
- Punktalfabetet introduceres
- Bogstavkufferter hvor konger kobles med bogstaver og ord
- Introduktion til Perkins ("tekniske hjælpemidler" NNS) både i hjemmet og i institutionen. Introduktion til hvordan Perkins kan blive en naturlig og aktiv del af hverdagen (skrive indkøbssedler, huskesedler, til og fra kort, små beskeder og breve mm)
- At der sættes punktskrift (ordbilleder) på omgivelserne (stol, garderobe, kop, madkasse, skabe, kasser, legetøj mm)
- At barnet har adgang til punkt-bøger i både hjemmet og i institutionen samt at højtlesning er en del af hverdagen. Barnet lærer at bruge begge hænder, når der læses højt, at bruge pegefingrene som "tvillinger", at følge læseretning og at finde næste linje.

Der er gennem hele barnets forløb fokus på, at de voksne omkring barnet sørger for, at barnet tilegner sig en god begrebsverden. En god begrebsverden er afgørende for at kunne modtage punkt-undervisning.

Ud over den lokale indsats, henviser lokal synskonsulent barn, forældre og personale til tilbud fra Synscenter Refsnæs:

- Forældre informeres og opfordres til at deltage på kursus på Synscenter Refsnæs sammen med barnet. Optimalt 1 x årligt.
- Børnehave informeres og opfordres til at sende personale afsted på kurser på Synscenter Refsnæs.
- Der har også tidligere været planlagt kurser lokalt, hvor det er personale fra Synscenter Refsnæs der har undervist specifikt i førpunkt og punktskrift.

I skolen fortsættes indsatsen, "hvor den slap". Synskonsulenten deltager i overlevering af viden fra børnehave til skole og sikre, at personalet omkring barnet introduceres for punktskrift.

I skolen bliver der i højere grad fokus på "tekniske hjælpemidler" (NNS). Her introduceres elektronisk punktapparat.

Der er fortløbende en indsats fra synskonsulenten om at være opdateret omkring hjælpemidler og punkt.

Synskonsulenterne opfordrer fortløbende skoleledere till at lærerne tilbydes at komme på punktskriftskurser udbudt af Synscenter Refsnæs.

Herudover er der behov for en beskrivelse af de eventuelle udfordringer, som kommunerne i regionen oplever ift. målgruppen, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding, samt deres bud på løsnings tiltag til at imødekomme disse udfordringer.

I Central udmeldingen står bl.a.

Foranalysen giver anledning til bekymring for, om kommunerne og regionerne koordinerer i tilstrækkelig grad med hinanden, fordi Socialstyrelsen ud fra den aktuelle viden ser indikationer på:

- 1. at børn og unge ikke modtager den nødvendige undervisning og fastholdes i brug af punktskrift i folkeskolen.*
- 2. at der er ganske få undervisnings- og kursustilbud og førskoletilbud, der kan være højt specialiserede til målgruppen.*
- 3. at de eksisterende tilbud ikke har mulighed for at opretholde en høj specialisering i punktskriftindsatsen pga. et meget lille borgerflow, herunder bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.*
- 4. at der reelt ikke er den fornødne kapacitet af højt specialiserede tilbud til målgruppen.*
- 5. at børnene ikke i tilstrækkelig grad imødekommes i deres behov for punktskriftindsatser i deres nærmiljø (dagtilbud og folkeskoletilbud), herunder fagpersoners punktskriftfærdigheder.*
- 6. at der er vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse hos de landsdækkende tilbud samt de kommunale og regionale kommunikationscentre.*

Svar:

I forhold til de udfordringer som kommunerne i regionen oplever ift. målgruppen, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding, ønsker vi at knytte følgende kommentarer:

Det er væsentligt at påpege, at indsatsen for punktindlæring kan ikke adskilles fra de øvrige indsatser for målgruppen. Punktskrift, mobility, ADL, barnets generelle udvikling og familiens psyko- sociale udfordringer er sider af samme sag og rummer mange af de samme udfordringer i forhold til indsatsen.

Forløbsbeskrivelsen for Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse:

Det er et stort ønske, at der i forløbsbeskrivelsen anvendes SKAL frem for BØR/KAN

På Skolerne:

Udfordringer i forhold til ressourcer:

- Skolerne skal selv vurdere og allokere timer til støtte, deltagelse i netværk og uddannelse af fagpersonale.
- Skolerne skal selv vurdere finansiering af deltagerbetaling til netværk, uddannelse m.m. Det er vigtigt, at skolerne prioriterer at afsætte midler til uddannelse af lærere og fagpersonale.
- Bevilling af hjælpemidler er organiseret meget forskelligt fra kommune til kommune, og giver dermed forskelligt serviceniveau.
- Skoleledelse og lærere agerer meget forskelligt og dermed bliver serviceniveauet er meget personafhængig

Hyppig udskiftning i personale på skolerne:

- Der er ofte stor udskiftning i elevens personalegruppe. Dette indebærer risiko for tab af viden og erfaring. Desuden betyder det gentagne udgifter til skolen i forbindelse med uddannelse af personale med henblik på at kunne understøtte eleven med synsnedsettelse.

Nationalt:

Kursusaktivitet generelt:

Da målgruppen er så lille, er det **af afgørende betydning** såvel psykosocialt som synsfagligt, at eleverne og deres familier mødes på tværs af landet.

- Korte, målrettede kurser i regioner eller landsdele kan bibringe specifik viden og en forholdsvis løbende møde med ligestillede.
- Centrale, landsdækkende kurser over flere dage, hvor man er sammen med såvel de få jævnaldrende børn med blindhed i Danmark, deres familier som blindfaglige personale *i alle hverdagens aktiviteter*, er HELT UUNDVÆRELIGE!

Udfordringer ved kurser på Refsnæs:

- Kurser aflyser med lavt deltagertal:
Det er vigtigt, at kurserne gennemføres, da eleverne ikke "har råd" til at vente 1-2 år med den indlæring, der opnås på kurserne.
- Logistiske udfordringer er hyppige:
Det er både svært og dyrt for mange familier at komme til Refsnæs. Råder man ikke selv over en bil, er rejsen med offentlig transport ofte uoverskueligt f.eks. for ressourcetsvage familier, to-sprogede familier m.m.
- Familiære udfordringer:
Det er et problem, at det kun er tilladt for forældre at medbringe ammende søskende. Har et forældrepar flere børn og er endda alene-forælder. kan det være svært at finde en ordening for resten af familien. Desuden kan der være søskende problematikker ved at søskende oplever sig ikke inkluderet.
- Økonomiske udfordringer:
Flere familier fortæller at det er dyrt at tage fri/ betale transport. Der kan søges tabt arbejdsfortjeneste, mere udgifter m.m. men *hvis* dette udbetales, er det ikke forud, og familierne skal selv finde finansiering i 1. omgang
- Kulturelle barrierer:
I tosprogede familier er det at deltage i netværk og endda sende børn hjemmefra på kursus meget uvant og er forbundet med stor usikkerhed for forældrene. Det kræver en stor håndholdt indsats, at forstå tilbuddet og nødvendigheden af at deltage, klare papirarbejdet, søge tilskuddene, planlæggerejsen – især første gang.
- Det har været praksis at afholde kurser med forældre for småbørn og indskolingselever. Ældre elever forventes at deltage uden forældre. MEN - har man ikke deltaget sammen med sine forældre da man var mindre, er det meget svært at tage af sted alene til et ukendt sted, ukendte personaler og kammerater man endnu ikke kender.

Lokalt regionalt/landsdele kurser

De kortere, målrettede kurser som afholdes af mere lokalt, er også udfordret.

- Jfr. afsnittet om ressourcerne på skolerne er skolerne ikke altid villige til at lægge timer/penge til
- Det kan være svært at samle eleverne til lokale kursuser pga kørselsforsikring. Forældre kørsel er urealistisk og fagpersonaler er ofte ikke forsikrede til at tage eleverne med til de arrangementer de deltager i sammen med deres elev.
- Det er et sårbart område, fordi det er en lille målgruppe fagligt
- Ved længerevarende konsulent sygdom er der ofte ikke mulighed for vikarer
- Ved personaleskift blandt synskonsulenter, kan der være lange perioder før nyansatte er oplærte.

Kontakt til Refsnæs:

Skolerne oplever, at bestilte materialer ikke leveres, og at bestillinger/henvisninger indimellem forsvinder. Det opleves vanskeligt at få kontakt til Refsnæs. Dette udfordrer naturligt punktindsatsen i barnets læringsmiljø.

Forslag

- Uddannelsesmodul i punkt for konsulenter på Refsnæs
- Forpligtende punkt-netværk for konsulenter 1 gang om året. Der er behov for at vedligeholde et beredskab på hele blindeområdet.
- Refsnæs har rigtig mange gode materialer. Der er behov for bedre markedsføring fra Refsnæs' mediatek – hvad udgives af nye materialer, hvad findes allerede mv.
- Bedre udstilling af punktmateriale og hjælpemidler i mediateket – hvad findes der i forvejen.
- Forløbsskrivelse kunne med fordel ændre ordlyden fra *bør/kan* til *skal*. Det ville understøtte et mere ensartet serviceniveau.
- Trinmål i punkt på lige fod med andre Trinmål, der vil forpligte skolerne (der arbejdes på "IT til punkt og prikke", og videns forum for punkt arbejder på noget lignende)..... tænk hvis blindfaglighed blev et eksamensfag!!
- Punkt-læringsfællesskaber – for elever – skoler – forældre og konsulenter.
- Betalt transport til/fra Refsnæs til kurser og arrangementer.

Kontaktoplysninger:

Karin Gøbel Davies

Synskonsulent/fagkoordinator
Center for Kommunikation
Brahmsvej 8, 7400 Herning

www.cfk.herning.dk

E-mail: [E-mailadresse <cfk@herning.dk>](mailto:cfk@herning.dk)

Tlf.: 96 28 49 00
